

medialiitto

Lausunto
18.11.2024

Valtiontalouden tarkastusvirasto
Diaarinumero: VN/26194/2024

Avoimuusrekisterilain tarkoittamien vaikuttamistoiminnan taloudellisten tietojen muodostaminen

Medialiitto kiittää Valtiontalouden tarkastusvirastoa (VTV) mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta määräykseksi avoimuusrekisterilain tarkoittamien vaikuttamistoiminnan taloudellisten tietojen muodostamisesta ja lausuu kantanaan seuraavaa:

Pääviestit

1. Hyvää tarkoittava avoimuusrekisteri kääntyy itseään vastaan, mikäli taloudellisten tietojen ilmoittaminen toteutettaisiin määräysluonnoksen vaatimalla tarkkuudella. Toimijoille syntyvä hallinnollinen taakka olisi kohtuuton ja perusteeton.
2. Vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden työtuntien ilmoittamisen vaihtoehtona tulisi olla arvio henkilötyövuosista.
3. Luonnoksen määräykset vaativat tarkentamista, jotta tietojen ilmoittaminen olisi yksiselitteistä ja yhdenmukaista.

Tietojen tarkkuus ja hallinnollinen taakka

Medialiitto on kannattanut avoimuusrekisterin luomista. Läpinäkyvyys on omiaan hälventämään vanhanaikaisia epäluuloja ammattimaisen vaikuttamistoiminnan ympäriltä. Eri tahojen kuuleminen parantaa lainsäädännön ja muiden poliittisten päätösten laatua, kun päättäjät kykenevät arvioimaan uudistusten vaikutuksia. Avoimuus palvelee myös päätöksenteosta ja valmistelusta kansalaisille raportoivaa journalismia. Tämä kaikki palvelee demokratian toimivuutta.

Avoimuusrekisterin toimintailmoitusten tekeminen on sujunut vaikuttamistoimintaan osallistuneilta ensimmäisten kokemusten mukaan vielä kohtuullisella hallinnollisella taakalla. Taloudellisten tietojen ilmoittamisessa tämä ei enää päde, mikäli vaatimukset toteutuisivat määräysluonnoksessa kaavaillulla tavalla.

Vaikuttamistoiminnan henkilöresurssien ilmoittaminen työtuntitasolla on elävälle elämälle vieras vaatimus, eikä sille ole löydettävissä perusteluja. Sekä työpanoksen että kulujen ilmoittamisessa tulisi tarkkojen tuntimäärien tai euromäärien sijasta riittää ilmoittajan arvio, jonka ilmoittamista tulisi helpottaa valmiilla suuruusluokka-asteikolla. Vastaava menettely on käytössä Euroopan unionin avoimuusrekisterissä. Sen tarkkuuden, mikä riittää byrokraattiseksi tunnetussa EU:ssa, pitäisi riittää myös Suomessa. Ylisääntely johtaisi tässä tapauksessa näennäistarkkuuteen: ilmoitukset sisältäisivät tarkkoja tuntimääriä ja euromääriä, jotka oikeasti olisivat arvioita, ja joiden tarkkuudella ei olisi kenelläkään mitään merkitystä.

Tarpeettoman hallinnollisen taakan vähentämiseksi määräyksessä on syytä muuttaa "tiedot" "arvioiksi" ja asettaa niille valmiiksi tietyt asteikot, joista ilmoittajat voivat valita omaan toimintaansa osuvan suuruusluokan. Lisäksi tulisi harkita irrottautumista yksittäisiin vaikuttamishankkeisiin sidotuista resurssitiedoista ja pitäytymistä organisaatioiden vaikuttamistoiminnan kokonaisresurssien ilmoittamisen tasolla.

Arvio henkilötyövuosista on riittävä taso

Luonnoksen mukaan vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden työpanos ilmoitetaan henkilötyötunteina vuositasona. Määräys koskee sekä itse vaikuttamiseen että sen valmisteluun osallistuneita. Oman henkilöstön lisäksi ilmoitusvelvollisuus koskee luottamushenkilöitä.

Syntyvä hallinnollinen taakka on täysin kohtuuton. Se edellyttäisi henkilöiden tuntikirjanpitoa vaikutushankkeittain. Elinkeinopoliittisessa edunvalvonnassa ei ainakaan järjestöissä harjoiteta tuntikirjanpitoa. Kunkin työtunnin kirjaaminen aina johonkin tiettyyn hankkeeseen olisi käytännössä hyvin vaikeaa, koska usein esimerkiksi kokouksissa käsitellään lukuisia hankkeita ja saman työtunnin sisällä tehdään monenlaisia tehtäviä.

Luonnoksen mukaan VTV muuttaa ilmoitetut henkilötyötunnit henkilötyövuosiksi tietyn matemaattisen kaavan mukaan. Kun lopputulokseksi halutaan henkilötyövuosia, tulisi työpanos voida ilmoittaa suoraankin tässä muodossa.

Tarkennettavia määräyksiä

Luonnoksen sisältyy useita tarkennusta vaativia määräyksiä:

Vaikuttamistoiminnan edustamiskulujen kuvauksessa mainitaan esimerkkeinä muun muassa ravintolakulut, edustuslahjat, edustusmatkat ja niihin liittyvät matka- ja majoituskulut. Ilmeisesti edustamiskuluihin ei lueta tavanomaisia kokous- ja neuvottelukuluja (esimerkiksi tapaamisten tilavuokrat ja kohtuulliset tarjoilut), vaan tarkoitettaneen nimenomaisia edustuskuluja. Tämä erotus olisi hyvä selvästi todeta.

Ilmoitukset työpanoksesta ja tietyistä kuluista on tiettävästi tarkoitettu tehtäväksi vain niistä vaikuttamishankkeista, joista on edellisenä vuonna tehty toimintailmoitus. Tämä raja on syytä kirjata näkyviin. Kun luonnoksessa puhutaan kaikissa kohdissa ”kyseisen ilmoitusvelvollisen harjoittamasta vaikuttamistoiminnasta”, tämän voidaan ilman täsmennystä tulkita koskevan ilmoitusvelvollisen organisaation kaikkea vaikuttamistoimintaa.

Avoimeksi jää myös se, koskeeko ilmoitusvelvollisuus organisaation hallintoelinten kokouksia, joissa lukuisa määrä luottamushenkilöitä osallistuu vaikuttamishankkeista päättämiseen. Järkevää olisi, että tällaiset, esimerkiksi hallitusten kokoukset ja vuosikokoukset, eivät kuuluisi määräyksen piiriin. Ilmoitusvelvollisuus voisi koskea luottamushenkilöiden osallistumista itse vaikuttamistoimenpiteisiin tai niiden aktiiviseen valmisteluun.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.